

обязанности.

Ключевые слова: дистанционное образование, дистанционное обучение, открытое обучение, обучение на расстоянии.

Svidovskaya V. A. Theoretical Foundations of distance education in foreign research.

The author of the article analysed the research of foreign scientists who developed theories of distance education. According to the analysed literature, was given the definition of the concept of „distance education“. Distance education – is a form of education, which is equivalent full-time, evening, correspondence and external form, which is implement by means of innovative forms of communication, which is characterize by separateness of teachers and students, flexibility, the ability to reach a large audience. In addition, the author of the article found that distance education enables social equality of access to education and efficiency of the educational process. According to research by the theories of distance learning, proposed by foreign authors, the author of this article found that the educational process in distance education requires a high level of independence of pupils and the ensure of the organization of quality two-way communication between student and teacher. The remote communication process should be based on a specially designed educational environment and comply with modern technological requirements. It was found that remote students need additional, different from the classroom conditions for the effective flow of the educational process. In the article was determine the role of the tutor in the organization of educational process in distance education and its main responsibilities. Therefore, the tutor has the following main responsibilities: consulting, presentation of educational materials, software and monitoring student progress. Tutor also provides a communication process between the students.

Keywords: distance learning, distance education, open learning, distance learning.

Стаття надійшла до редакції 19.02.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Ваховський Л. Ц.

УДК 378.637

Чжан Цзінцзін

**СТРУКТУРА ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ МИСТЕЦЬКОЇ
РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ**

Усвідомлення особистістю майбутнього вчителя музики власного професійного розвитку в якості педагога-музиканта, його саморегуляція

щодо набуття мистецьких знань і умінь, здатність до аналізу власного мистецько-педагогічного розвитку тощо є можливими лише за умови цілеспрямованого формування мистецької рефлексії у процесі фахової підготовки студентів на факультетах мистецтв.

Відповідь на сучасні вимоги щодо кардинального оновлення процесу мистецького навчання у вищих музично-педагогічних навчальних закладах полягає у формуванні та відпрацюванні психологічного механізму мистецько-рефлексивних умінь студентів як основи їх розумової діяльності. Адже саме мистецька рефлексія забезпечує поєднання інтенсифікації інтелектуального розвитку із формуванням творчої високогуманної особистості педагога-музиканта на основі осмислення системи духовних цінностей вітчизняного та зарубіжного мистецтва.

Науково-теоретичні дослідження рефлексії окреслюють певні різновиди означеного феномену (В. Анікіна, Н. Гуткіна, В. Давидов, А. Зак, В. Слободчиков та ін.). Найбільш дослідженими є інтелектуальний, комунікативний, кооперативний, особистісний різновиди рефлексії. У той же час, феномен мистецької рефлексії, на жаль, не віднайшов належного обґрунтування, висвітлення і розв'язання.

Разом з тим, проблема розробки організаційно-методичних заходів, що сприяють формуванню рефлексивних умінь і навичок майбутніх учителів музики, була розглянута в наукових дослідженнях А. Козир [1], Г. Падалки [2], І. Парфентьєвої [3], О. Рудницької [4] та ін. Однак в наукових працях означених авторів відбувалось дослідження загального психологічного феномену рефлексії як чинника розвитку інтелектуально-творчої діяльності фахівця-музиканта, не акцентуючи увагу на формуванні саме мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики.

Метою даної статті є дослідження структури та виокремлення відповідних критеріїв та рівнів сформованості мистецької рефлексії майбутніх учителів музики.

У своєму теоретичному, концептуальному розумінні мистецька рефлексія як і загальна рефлексія виступає формою активного переосмислення людиною тих чи інших змістів власної індивідуальної свідомості, музичного виконавства, творчості та спілкування в процесі мистецько-музичної діяльності. У широкому практичному сенсі мистецька рефлексія розглядається як здатність людини до самоаналізу, осмислення та переосмислення своїх предметно-соціальних відносин з навколишнім світом.

Мистецька рефлексія майбутнього вчителя музики – це усвідомлення власних психічних станів і процесів у широкому системному контексті, що включає оцінку музично-виконавських та музично-педагогічних ситуацій і дій, знаходження прийомів і операцій рішення задач. Мистецька рефлексія як особистісна властивість реалізується у різних видах діяльності, а також вона може формуватися і

розвиватись під впливом певних соціальних і культурних обставин, потреб й інтересів самої особистості.

Узагальнена концептуальна модель мистецької рефлексії вчителя музики розглядається нами як процес, що відображає Я-концепцію вчителя музики та відбувається під час музичного сприймання, музичного виконання та музичної творчості, яка безпосередньо впливає на формування мистецько-педагогічної самосвідомості і за рахунок зворотного зв'язку на Я-концепцію майбутнього вчителя музики.

Відповідно до структури мистецько-педагогічної самосвідомості вчителя музики та особливостей мистецької рефлексії визначаємо її структуру для майбутнього вчителя музики у вигляді взаємодоповнюючого сполучення чотирьох підструктур: мотиваційної, когнітивної, емоційної (афективної) та конативної (поведінкової). Розкриємо сутність кожної з них.

Мотиваційний компонент мистецької рефлексії вчителя музики передбачає потреби, мотиви, наміри, цілі, спрямованість на опанування мистецькою рефлексією, самореалізацію у музично-виконавській та музично-педагогічній діяльності (свідома практична діяльність націлена на найбільш повну реалізацію учителем себе, як особистості), самоактуалізацію (прагнення якомога повніше виявити, розвинути і реалізувати свої можливості); подолання недоліків у власній музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності; оволодіння новими музично-педагогічними знаннями й уміннями.

Когнітивний компонент мистецької рефлексії включає в себе гностичну спрямованість особистості, загальну самооцінку або її абсолютний ціннісний статус. Мистецька рефлексія дозволяє виявити особистісні риси власної індивідуальності, особливості протікання розумових процесів у музичній діяльності. Когнітивний компонент передбачає не тільки виділення певних рис у самого себе, але й акцентування відповідних рис у оточуючих.

Емоційний компонент мистецької рефлексії включає в себе емоційну вираженість перцептивного боку спілкування з музичним твором, емоційно-агресивну та емоційно-психічну спрямованість. Емоційний компонент, на думку Л. Божович [5], є найважливішим, оскільки афективний бік самосприйняття є провідним стимулятором та мотиватором поведінки. Емоційний компонент мистецької рефлексії розкриває емоційні переживання в процесі музичної діяльності, особливості формування й зміни цінностей в музично-педагогічній діяльності, еволюцію внутрішнього світу особистості вчителя музики, емоційно-емпатійне реагування на мистецтво.

Конативний (поведінковий) компонент мистецької рефлексії включає в себе нормативність поведінки. Даний компонент виступає наслідком індивідуальних проявів двох попередніх компонентів, своєрідним "продуктом діяльності" самосвідомості тощо. Даний компонент передбачає оволодіння прийомами різних видів рефлексії.

Крім того, конативний компонент мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики проявляється у системі музично-виконавських та музично-педагогічних поведінкових процесів, зокрема, сформованості музично-педагогічних знань та умінь, осягненні музично-виконавських психологічних процесів. Уміння майбутнього вчителя музики передбачає володіння способами виконання окремих музичних дій чи діяльністю в цілому відповідно до правил і мети діяльності.

Таким чином, для формування мистецької рефлексії важливим є з'ясування сутності та структури мистецької рефлексії вчителя музики, що вимагало розробки концептуальної моделі мистецької рефлексії як процесу, яка дозволяє розглядати мистецьку рефлексію як необхідну складову процесу музичного сприймання, музичного виконання та музичної творчості, що безпосередньо впливає на становлення мистецько-педагогічної самосвідомості і Я-концепції майбутнього вчителя музики.

В енциклопедичних виданнях критерій трактують як "мірило" для визначення оцінки предмета або явища; ознаку, взяту за основу класифікації, орієнтир, індикатор, на основі якого відбувається оцінка або класифікація чого-небудь, визначається значущість або незначущість у стані об'єкта [6, с. 174].

У педагогічній та психологічній довідниковій літературі термін "критерій" має декілька визначень:

- як мірило для визначення, оцінки предмета, явища; ознака, взята за основу класифікації [7];
- підстава для оцінювання, визначення або класифікація чогось; мірило, мірка [8];
- стандарт, виходячи з якого можуть прийматися рішення, робитись оцінки або класифікація;
- рівень досягнень, який визначається метою, за ступенем наближення до якого оцінюється прогрес [7].

Ми будемо виходити з того, що критерій – це стандарт, на основі якого можна оцінити, порівняти реальне педагогічне явище, процес або якість за еталоном. У процесі вивчення критеріїв важливим є визначення їх показників. Критерії повинні відповідати вимогам об'єктивності, ефективності, надійності і високій достовірності, спрямованості критерію [10].

Отже, кожний критерій виражає вищий рівень явища і є ідеальним зразком для порівняння з реальними явищами, за його допомогою можна встановити, у нашому випадку, міру відповідності існуючого рівня сформованості мистецької рефлексії у майбутнього вчителя музики. В той же час, критерії є дещо умовними, але вони необхідні для більш якісного вивчення особливостей формування мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики.

Визначаючи критерії діагностики сформованості мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики, ми керувалися її сутнісними

характеристиками та положеннями критеріального підходу (критерії мають фіксувати діяльнісний стан суб'єкта, нести інформацію про характер та специфіку діяльності, мотиви та ставлення до її виконання). Також критерії мають чітко та недвозначно вимірюватися якісними показниками та виражатися у показниках кількісних.

Критерій повинен бути розгорнутим, тобто включати в себе більш дрібні одиниці вимірювання, що дозволяють у реальній практиці "заміряти" дійсність у порівнянні з ідеалом. Такими одиницями є показники. Показник є компонентом критерію, конкретним, типовим виявленням однієї із суттєвих сторін об'єкта, за яким можна встановити наявність якості та рівень його розвитку.

У визначенні показників слід дотримуватись таких вимог: чіткість змісту показників, можливість їх виміряти; системність показників, що повинна забезпечувати найбільш повну характеристику досліджуваного процесу; бути гнучкою, адаптивною, здатною відобразити всі можливі зміни об'єкта; відображати результативність та ефективність процесу.

Було визначено наступні критерії та показники сформованості мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики (табл. 1).

На нашу думку, доцільно визначити чотири рівні сформованості мистецької рефлексії у майбутніх учителів музики: початковий, задовільний, достатній, оптимальний.

Таблиця 1.

Критерії та показники сформованості мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики

Компонент мистецької рефлексії	Критерій	Показники критерію
Мотиваційний	Міра прагнення до оволодіння мистецькою рефлексією	- сприйняття необхідності в мистецькій рефлексії; - наявність бажання до самореалізації у музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності; - сформованість установок на оволодіння новими знаннями;
Когнітивний	Ступінь розуміння сутності та особливостей мистецької рефлексії	- усвідомлення сутності мистецької рефлексії; - обізнаність щодо особливостей протікання власних розумових процесів; - сформованість адекватної самооцінки;

Емоційний	Міра емоційного включення до мистецької рефлексії	- усвідомлення власних емоційних переживань у процесі музично-виконавської діяльності; - наявність культурно-гуманістичної системи цінностей; - осягнення емоційно-емпатійного реагування на музику;
Когнітивний	Міра володіння необхідними вміннями для мистецької рефлексії	- володіння різновидами мистецької рефлексії; - наявність знань та вмінь в музично-педагогічній діяльності; - сформованість професіоналізму в музично-виконавській діяльності

Перший рівень – початковий, свідчить про ознайомлювальний характер діяльності студента. Відсутнє прагнення до оволодіння мистецькою рефлексією. Несформовані мотиви самореалізації у музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності. Знання про зміст та поетапність виконуваних рефлексивних дій поверхневі. Відсутня обізнаність щодо особливостей протікання власних розумових процесів. Студент характеризується слабким емоційним включенням до мистецької рефлексії. У практичній діяльності допускає неточність виконання ряду дій і операцій, може відтворити визначену поступовість або систему дій лише за допомогою викладача. Студент не може самостійно контролювати та регулювати дії.

Другий рівень – задовільний, свідчить про репродуктивний характер діяльності студента, цей рівень виявляється в тому, що він самостійно виконує визначену поступовість дій, проте відсутня перенесеність. Студент не виходить за рамки відомих прийомів, а діє лише за зразком. Мотиви самореалізації у музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності слабо виражені, нестійкі, низької інтенсивності. Такий студент висловлює пасивне ставлення до процесу оволодіння педагогічними вміннями, виявляє труднощі в ситуаціях, які потребують рецензування, аргументації, аналізу, не може дати адекватну оцінку власним діям. Для студента характерне лише часткове емоційне включення до мистецької рефлексії.

Третій рівень – достатній. Мотивація до оволодіння мистецькою рефлексією позитивна, проте нестійка. Рівень сформованості професійних умінь свідчить про конструктивний характер діяльності студента, виявляється в оволодінні психолого-педагогічними знаннями щодо способів виконання дій. Студент самостійно вибирає алгоритм дій у різних ситуаціях, але зі значними зусиллями. У нього наявні можливості переносу в середині певних видів діяльності. Він виконує завдання і творчо розв'язує їх, проте ці розв'язання ще наближені до зразків, які дає викладач. Припускається незначної кількості помилок, виконуючи деякі

дії за допомогою викладача, наставника. Ситуації, які вимагають рецензування, аргументації, аналізу, переважно не викликають труднощів, виявляється здатність до адекватної самооцінки власних дій. На даному рівні студенту притаманні усвідомлення емоційних переживань у процесі виконавської діяльності, культурно-гуманістична система цінностей та свідоме емоційно-емпатійне реагування на музику.

Четвертий рівень – оптимальний, при якому рефлексійні вміння виявляються яскраво, стійко; рівень сформованості рефлексійних умінь свідчить про творчий характер діяльності студента, виконані ним завдання і розв'язання їх вирізняються оригінальністю. Для практичної діяльності характерні високий рівень самостійності, безпомилкове виконання дій, здатність до перенесення умінь на інші види діяльності, легкість у її виконанні. У студента спостерігається стійка позитивна мотивація до самореалізації у музично-педагогічній та музично-виконавській діяльності, оволодіння новими знаннями. Ситуації, які потребують рецензування, аргументації, аналізу, не викликають труднощів. Здатність до адекватної самооцінки яскраво виражена.

Таким чином, запропонована структура мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики складається з чотирьох компонентів: мотиваційного, когнітивного, емоційного та конативного. Визначені критерії сформованості мистецької рефлексії (міра прагнення оволодіння мистецькою рефлексією, ступінь розуміння сутності та особливостей мистецької рефлексії, міра емоційного включення до мистецької рефлексії, міра володіння необхідними вміннями для мистецької рефлексії) дозволяють виокремити чотири рівні сформованості мистецької рефлексії (початковий, задовільний, достатній оптимальний).

Темою майбутніх розвідок має стати комплексний підхід до діагностики та формування мистецької рефлексії майбутніх учителів музики.

Література

- 1. Козир А. В.** Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування багаторівневої освіти: Монографія / А. В. Козир. – К. : видавництво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2008. – 380 с.
- 2. Падалка Г. М.** Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М. Падалка. – К. : Освіта Україна, 2008. – 274 с.
- 3. Парфентьева І. П.** Розвиток мистецької рефлексії як основного компонента арт-педагогічної підготовки майбутніх вчителів музики / І. П. Парфентьева // Наукові праці: Науково-методичний журнал. – Вип. 95. Т. 105. Педагогіка. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – 172 с. С.73-76.
- 4. Рудницька О. П.** Музика і культура особистості: проблеми сучасної педагогічної освіти / О. П. Рудницька. Навч. посібник. – К: ІЗМН, 1998. – 248 с.
- 5. Божович Л. И.** Этапы формирования личности в онтогенезе / Л. И. Божович. – М. : Педагогика, 1995. – 267 с.
- 6. Гегель Г.** Философская пропедевтика // Г. Гегель Работы разных лет: в

2 т. М. : Мысль, 1971. Т. 2. С. 5–210. **7. Джеймс У.** Психология / под ред. Л.А.Петровской. – М. : Педагогика, 1991. – 310 с. **8. Бизяева А. А.** Психология думающего учителя: педагогическая рефлексия / А. А. Бизяева. – Псков : ПГПИ им. С. Кирова, 2004. – 216 с. **9. Большой толковый психологический словарь** / [пер. с англ. Ребер Артур]. – М. : АСТ : Вече, 2001. Т.1 – 592 с. **10. Лукашевич В. К.** Философия и методология науки / В. К. Лукашевич – Минск : Современная школа, 2006. – 320 с.

Чжан Цзінцзін. Структура та рівні сформованості мистецької рефлексії майбутніх учителів музики.

У статті досліджуються особливості мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики. Мистецька рефлексія розглядається як особистісна властивість, що реалізується у різних видах діяльності. Структура мистецької рефлексії майбутнього вчителя музики складається з компонентів: мотиваційного, когнітивного, емоційного та конативного, що виявляються у чотирьох рівнях сформованості. Визначені критерії сформованості мистецької рефлексії (міра прагнення оволодіння мистецькою рефлексією, ступінь розуміння сутності та особливостей мистецької рефлексії, міра емоційного включення до мистецької рефлексії, міра володіння необхідними вміннями для мистецької рефлексії) дозволяють виокремити чотири рівні сформованості мистецької рефлексії (початковий, задовільний, достатній оптимальний)

Ключові слова: мистецька рефлексія, майбутній вчитель музики, структура мистецької рефлексії.

Чжан Цзінцзін. Структура и уровни сформированности художественной рефлексии будущих учителей музыки.

В статье исследуются особенности художественной рефлексии будущего учителя музыки. Художественная рефлексия рассматривается как личностное свойство, которое реализуется в различных видах деятельности. Структура художественной рефлексии будущего учителя музыки состоит из компонентов: мотивационного, когнитивного, эмоционального и конативного, которые проявляются в четырех уровнях сформированности. Определены критерии сформированности художественной рефлексии (мера стремления овладения художественной рефлексией, степень понимания сущности и особенностей художественной рефлексии, степень эмоционального включения в художественной рефлексии, степень владения необходимыми умениями для художественной рефлексии) позволяют выделить четыре уровня сформированности художественной рефлексии (начальный, удовлетворительный, достаточный оптимальный).

Ключевые слова: художественная рефлексия, будущий учитель музыки, структура художественной рефлексии.

Chzhan Czinczin. The structure and levels of artistic reflection of the future music teachers.

Characteristics of artistic reflection of the future teacher of music are explored in the article. Artistic reflection of the future music teacher is a realization of personal mental states and processes in the broad system context, which include assessment of situations and actions in musical performance and musical teaching, as well as finding techniques and operations of problem solving. Artistic reflection as a personal feature is implemented in various activities; also, it can be formed and developed under the influence of certain social and cultural circumstances, needs and interests of the individual.

The structure of artistic reflection of the future teacher of music consists of four components: motivational, cognitive, emotional and conative. The criteria of formation of artistic reflection allows distinguishing four levels of artistic reflection (low, satisfactory, adequate, and optimal).

Defined criteria of formation of artistic reflection (the desire of mastering the artistic reflection, the degree of understanding of the nature and characteristics of artistic reflection, the degree of emotional turn in the artistic reflection, the degree of mastery of the necessary skills for artistic reflection) allow to define four levels of formation of artistic reflection (low, satisfactory, optimal).

Keywords: artistic reflection, future teacher of music, structure of artistic reflection.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – к. п. н., доц. Проворова Е. М.

УДК 378.011.3:78.071

Ли Чжень

**АНАЛИЗ ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ
СТУДЕНТОВ МУЗЫКАЛЬНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ К
БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

В современных условиях проблема ценностных ориентаций личности в профессиональной сфере является достаточно актуальной. На основе аксиологических установок индивида происходит трансформация его мировосприятия, формируется отношение к выбранной профессиональной деятельности. В связи с этим возрастает интерес к проблеме ценностного отношения студентов, в т.ч. и иностранных, которое проявляется в процессе профессиональной подготовки на выбранной студентом специальности, в частности музыкальной.

Анализ научной литературы по проблеме ценностного отношения